

Sy-li spěwał,
Pilnje džěłał,
Strowja će
Swójbny statok
A twój swjatok
Zradny je.

Za staw sprócnj
Napoľ mócnj
Lubosć ma;
Boh pak swěrnj
Přez spaľ měrnj
Čerstwosć da.

Nječ ty spěwaš,
Swěrnje džěłaš
Wšědne dny;
Džeň pak swjaty,
Dušl daty,
Wotpoď ty.

Z, njebjes mana
Nječ čl khmana
Žiwnosć je;
Žiwa woda,
Klž Boh poda,
Wokřew čel
F.

↳ Serske njedželske lopjeno. ↳

Wudawa so kóždu sobotu w Smolerjez knihičiščetni w Budyschinje a je tam sa schtwórtlětnu pschedplatu 40 pj. dostacž.

Rogate.

Mat. 6, 9—13.

Na pohrjebniščezu wulkeho města běšče so młodženz, kotryž běšče po žadosćiwym žiwjenju sahe wumrjel, khował. Duchowny njeběšče pschi khowanju byl. Pod šacziščezom khotneho wokomiknjenja spyta jedyn pschewodžet i najmjenšča Wótczenasch wuspěwacž. Někotre próstwy wuspěwa, potom wusna: Ja jón wjazy njemóžu. Tak tež druzi a tječi. Skóncznje wot šušodneho rowa stara macžetka pschistupi a Wótczenasch wuspěwa. Ta móžesche. Móžemy my Wótczenasch spěwacž? To praschenje ma šwoje prawo w našchim čašu, pschetož tónle podawł wobrasuje našch čaš. A šamo Wótczenasch w pomjatkú mječž, njerěka hiščeže, jón modlo spěwacž móž. Podarmo jón Luther njeje najwjetšeho martrarja na semi mjenował, a podarmo tež njeje šam wusnał, so jón šam hiščeže prawje njemóže, runjež je stary a wuczeny doktor. Duž wopomni my žyle nusnje to praschenje:

Móžesch Wótczenasch spěwacž?

To móže jeno tón, kiž wě, so je

1. Boh Wótz,
2. našch wschitkich Wótz,
3. našch njebjeski Wótz.

1. „Tehodla wy so tak modlcze!“ Bohanjó so tež modla, ale ke komu a kak? Tež Israel tule pschibłuschnosć dopjelni, ale tšhepotajo. Tež šwětnje džěčzi to čzinja, ale

jenož w nusy a k nješnatemu Bohu. Šinał my tšhesćizjenjo, hdyž šmy psches Khrystuša Boha sa Wótzá pšnali, na kotrehož móže so tež najkřudšchi, šamo hrěšnik wobrocžicž. W tej pschikašni, jeho Wótzá mjenowacž, leži rukowanje wušłyschenja. — Damy so my psches to wabicž k pilnemu, džěczazemu modljenju? To so tola rošmy, so so džěczo we wschěch wobštejnoscžach, we wješelu a šrudobje, najpriedy na šwojeho Wótzá wobroczi. Ale kaž dženska wjele džěczy, runjež hiščeže nješratlych, šwojemu čželnemu naněj psches hlówu rošče w křobłosći, jich hiščeže wjele wjazy šwjast i njebjeskim Wótzom rošwjasa a jeho mjeno jenož šakrujo do rta hjerje. A šamo pschi wschědnym spěwanju Wótczenascha šebi pschezo na to njemyšla, šchtož hnydom w přenim šłowje leži. Tu pobrachuje pak džěczaze doměrjenje, pak džěczaza ponižnosć, pak šapomnja, so jenicžka próstwa wo čžaknych kublach — a to wo wschědnym křlěbje rěczy, pak pschewidža, so rěka: twoja wola so štaň. Tak mamy hiščeže wschitzy wufnyčž, pschetož jenož tón so prawje modli, kiž je šebi wědomny: Boh je Wótz, ke kotremuž so modlu! A to

2. našch wschitkich Wótz: Šajki trošcht, so my to šami nješpěwamy! Šaž hušto jo spěwamy, wěmy so jako štawy wulkeho luda Božeho. A hdyž modlitwa jenicžleje wěrjažeje dušče, hdyž k wutrobje džě, šwoje wušłyschenje namaka, kak budže hagle, hdyž wschitzy hromadže psched Boha štupja! Tak pak nješmě jo ničto šam sa so spěwacž, pschetož ničto njeje šam sa so Bože džěczo. Šóžda mjesa so i tym „našch“ šběhnje. Šhudy džělacžet je Bohu runje

taf luby, kaž kral na trónje. Tež twój njepšhecžel je do Wótczenascha wobšantnjeny. Taf móže jeno tón prawje šwój Wótczenasch spěwacž, kiž to „nasch“ Wótczež s wutrobu šapšchimnje a šwójich bratrow a šotry w Šhrystušku do šwojeje modlitwy wobšantnje.

3. „Wótcze nasch, kiž šy w njebjesach.“ Šdže šy te njebjeska, wo kotrychž Šhrystuš rěczy? To je šwjate kralestwo duchow, hđžež je Bóh wschón šjewjeny a hđžež wot njeho wufhadžaza šbóžnosć šo psche wschitkich žórli, kiž šy tam šanicž mohli. Šyle do njebjeskeho njemóžemy tudy na šemi pschešadzeni bycz, ale njebjeska móžemy tola taf daloko tudy hižom mēcž, kaž my bójške šwětlo, móž a mēr na šemi nješemy a na tym Wótczu we wěrje wišamy. A to wuczja naš te šłowa „w njebjesach“, šo móžemy šo jeno s wutrobu s njemu bližicž, kotraž je čžišta wot wscheho, šchtož šo do jeho bliškoscze njehodži, a napjelnjena je s pobožnymi, na njeho šloženy mi myšlemi. Wótczenasch, s hinascheje wutroby spěwany, wuhlada na wufšlyšchenje nima. Šjes šwašneje drašty njenamafasch měštno w njebjeskim kraleštwje.

A nětk šo prašchamy, hacž móžemy Wótczenasch spěwacž abo niž. Šejmy ša tym, šo teho Wótcza pschezo lěpje pšnajemy, pschezo nješebicžnišcho naschich bratrow lubujemy, pschezo šwobodnišcho šo wysche sachodneho pšbėhujemy, potom tež junu tam dońdžemy, hđžež te šłowa „w njebjesach“ wjazy s Wótczenaschu pschistajicž nje-trjebamy, dofelž budžemy šami w njebjesach pola nascheho Wótcza. Šamjeń.

Šswjaty Wótczenasch

we wjazanej rěczy.

Wótcze nasch — psches Šhrysta jeno —
 W njebju šlyšch naš modlicž šo:
 Šswjecžene budž Tvoje mjeno;
 A nam pschidž Tvoje kraleštwo.
 Kaž šo štawa Tvoja wola
 W njebju, taf tež na šemi;
 Tvoja miškoscž špožcz, šo rola
 Wschėdny šhlėb nam wobradži.
 Našche winny tež nam wodaj,
 Kaž my šwojim winnikam;
 Šchlit pak Twój, to hnadnje dodaj,
 Njedaj špytowanju s nam.
 Škbnčnje nješapomń wschaf teho:
 Wumoz naš wot wscheho škeho.
 Š kraleštwom njech Tvoja je
 Móz a čžescž do wěcznosće!

Šamjeń.

K. A. Fiedler.

Maršcha, pschirodna macž.

Šiščežena jena wješna šlawijna, špišana wot Wařta.

(2. pofracžowanje.)

Wěšche wo žnje. Šošakowa měješche na došč čžinicž, tych šhėtro wjele džėlawych ludži našycžicž. Šunje šedžesche s Bertu — tajke wofebne mjeno běšche šwojej džowzy daša — we šhlėdnej šhėži, wječer pschihotowajo, jako šašo polna wješba rožki do dwora jėdžesche. Šur pšdla džesche, a jako wješba do bróžnje šajėdže, štupi, šebi pót trėjo, do šhėže. „To je tola šanibalška horžota!“ štonasche. „Nėtko, Berta, rucze šchalku šhoseja. Šena horžota dyrbi druhu šahnacž.“ — Berta došaze s kuchinje wulku šhanu šhoseja, štaji ju na šlido a šhlėb a butru pšdla, a nan da

šebi derje šesłodžicž. — „Š teju wješbu šče tola psches mēru doľho wostali“, rjekny Maršcha (Margaretha) — taf rėlasche burowa — mjeršaza. „Ale taf je, čžim wjazy ludži, čžim wjazy lėnjoscze. Tón hłódnny lud by šo čžim dlėje, čžim lubšcho pola naš do šyteje wole našral a našlofal.“ — „Macžeska, wono wschaf je horzo“, rjekny Berta traschijwe, šwoje blėde woblicžo a šwojeje zunje, brunej wócžy s macžeri wobrocžo. — „Džerž mi hubu, ty šmorže rošymišč!“ šarjemi na nju Maršcha, do šyđla drėbjo, a šašo s mužej šo wobrocžiwšchi, kiž jej runje s pšnymaj ližomaj napschežo šedžesche, pofracžowasche tafle dale: „A potom, Šandrijo, šym pschi wschēm prawje rošmjeršana: Miškawšch praješche pschi pšlednej wješbie: te dwazycžiči čžyđli šebi šhroble s myšlow puschežicž, nětk wschaf te šonzej dže.“ — „Ša bych myšlić, Ty mohla šo špokojicž na naschich žnjach“, šapadny jej Šandrij do rěče; „wschitzy ludžo na mnje wolachu, šo mamy taf wjele. A wērno je, my šmy čži jenicžy, kotrychž njeje w lėcze tamne njewjedro potrečičko.“ — „Mó, nó“, šnapschečžiwona, „dženša mi, jutje tebi, praji pschisłowo. Ale šo mje na to nje-wjedro dopomnišch: Šchto šadžimoj, našch Miškawšch ma wěščje šwoju ruku pšdla, hđžež Šudhčezom lobrta šradžu wješbu rožki a hromadu lena do dwora čžišnychu. Mi šo pschezo tafke něščto šdasche, ale dženska wupowjeda mi šary Šhryšcha, šo je, jako tu-šhamu nóž na šycženje džesche, prošny wós do Wješki jėcz widžal. Miškawšch běšche dwė njedželi prjedy we Wješzy pola Domtež wuja, a tón je tajki šlasn, šo mohł do tajkich wrótnoscžow šwo-licž.“ — „Šchtož njewēm, to mje nješali“, rjekny Šandrij šašo mērnie. „A hdy bych ja to wschitko wėricž čžyđł, šchtož šy Ty ša šwoje žiwjenje hižom wuczuschlika, ja s wohnja pschisłol nje-šch.“ — „Ty wschaf we šwojim žiwjenju hiščežje wjele wufšlė-đžil nješy“, wufšmėchowasche wona jeho; „ale čžafaj jeno, ja čžy hižom tu wėž na čžiste pschinješč. Njedawno rěčach s tej štarej Wórtu, ta šo taf pšmėwasche, ja budžich mohla šo s hne-wom puknyčž. Tón proščėřski lud drie woprawdže myšli, s tym Miškawšchom hiščežje něščto budže! Ale šawěščje, Bóh mje šwar-nuj, prjedy hacž to čžerpu!“ — „Njerocž šo, macži!“ rjekny Berta nastrožana; „hdy by nětk Miškawšch to tola ščinić a Wój to pschidacž dyrbjaloj —“ — „Pschidacž? nanihdy niž!“ šapadny jej nan nahle do šłowa, a wša taf šwojej žonje šłowo s huby; „taf wērno, hacž mi Šošatež Šandrij rėłaja, a ja wēm, šchto ša-možu!“ — Tónle prak!“ pofracžowasche Maršcha, „ja šo pschi dróšy na njón wohladačž njechala. Ša šnježna šmė taf malo jow we dworje šo pofasacž, hacž mojej nošy mje moje žive dny do teje budki lobr njeponješetej. Prawo dyrbi prawo wostacž.“

Šow poftróžena šasta. Š wěšty mi šrocželemi štupi Miškawšch do šhėže. Šona na nim pšna, šo bė jejnu rěč šlyšchaf. Šón bliško psched nju štupi, tyšny wobej ruzy do šožanych šholowow a rjekny šhutnje: „Ty tola wěšch, macži, šo budu pschichodneho 15. t. m. 24 lėt šary?“ — „Šaj to wēm“, rjekny wona trochu ša-mylena, ale pschezo hiščežje hubata došč. — „Mó, čžaf je“, pofracžowasche wón s trochu njewěšty m hłošom, „šo šwoju myšł wupraju. Ša čžyđč šo s přėnjemu wudžakowacž ša wschu luboscž a štaroscž, kotruž šy na mnje wažila, a ja Twój džakowny šyn wostanu šwoje žive dny. Ale s druhemu čžyđč tež prajicž, šo budu šo wot nětk šam ša šebje štaracž a nješam žaneho drugeho čžłowjeka s tym wjazy wobčezowacž. A s tej žėntwu je Šantelez Šhatu ničzo njebudže, to jeno šej s myšlow puschežtaj.“ Miškawšch šhuboko wodychny, a rošmořwa šo pschetorhny. Šan štaji šchalku s ruki a čžinjeschche wulkej wocži; macž bu blėda a čžerwjena, a Berta bė s Miškawšchej štupila a pohladowasche traschijwe na štaršcheyu. Šola jeno wofomić trajeschche. Macžeri šo žošč pschela. „Njeprajach hižom dawno?“ šawoľa roššłobjena, „ta wofšoba, ta Šejna jemu we šłowje tcži!“

So macz tole mjeno najprjedy wupraji, a to waschnje, f kotrymž to czinjese, sczini Miklawſchej wufnacze lóſſche, hacz bě ſebi to myſlił. Rozhorjeny ſaſtoczi jej do rěcze: „Haj, haj, tule woſobu, tule Lejnu ſebi woſmu, a žanu druha.“ Potom paſ zunišcho pſchiſtaji: „Sa f tym nitomu bliſko ſtupicz njecham.“ — Macz wuſmėchujō ſo ſaſmja: „Nitomu bliſko ſtupicz? Na tajke hlupe rěcze! Ale to nětko ſklyſch: Ta Lejna nanihdy jow njeſchiczehnje! Paſ ja abo paſ wona!“ — „Wo tym tež jow rěcz njeje“, ſapadny jej Miklawſch do ſłowa, „Leńka njeſmė jow žaneho wuczſiſchczecz; ja myſlu, Budychez Mėrczin mje rady do domu woſmje, a hdyž ſwoje maczerne ſamoženje pſchwoſmu, ſym do žyła ſpoſojeny. Sa nježadam ſa wyſokimi wėzami; Berta wobkhowa dwór, a Wy mőzeczje f nim ſaſhadzecz po ſpodobanju.“

Maczeri pſchińdzechu tele ſłowa pſchegara njenadzujdy. S wulkimaj woczomaj a roſdajiwſchi huby na Miklawſcha hladaſche; tola we wokomiku ſrijadowa pſchi ſebi žyłu wėz f ſwojemu wužitku. Berta bě ſo mjes tym luboſcziwje na bratra, kotrehož pſche wſcho lubowaſche, ſlehnjta a rjekny pſakajo: „Mė, Miklawſcho, Ty woſtanjeſch we dworje; ja Cze wuczſiſchczecz njecham.“ — „Tajke njerofomne dzėczo! Do wſcheho dyrbi ſo tylacz!“ ſawoła Marſcha. „Ty jeno mjelcz, to ſo hižom wſchitko namafa.“ — „Haj, to ſo namafa“, rjekny nan, bliže f Miklawſchej ſtupiwſchi. „Mój jeniczi ſym dyrbjac do ſahrodniſkeho dwora? — To by něſchto bylo.“ — „Hdyž Leńku jow mėcz njechacze, dha tam hižom dyrbjū czahnycz“, wotmolwi Miklawſch. „Pſchetož to je wėſte, wona budže moja žona a žana druha.“ — Nan chzyſche runje trochu hrubje wotmolwicz, jako macz jemu do rěcze padny: „Seno niž taſ horzo! f tym njeje niczo pomhane. My chzemy tu wėz wobſpacz; jutſje je njeđzela, tehdy da ſo wſchitko derje roſpominacz. Miklawſch je roſomny hólz, my hižom na jene pſchińdzemy.“ — „Tež derje!“ prajese nan. „Ale to jeno chzu prajecz: ja žanu ſtopu lobreka do kėže njeſtaju, na to ſpominaj, žanu ſtopu!“ — „To hižom potom luby Bóh wobſtara“, ſnapſcheczjwi Miklawſch mėrnje. — „Luby Bóh njech czini, ſchtož chze, a ja móžu tež czinicz, ſchtož chzu, a hiſchcze juntrócž praju: f tym ludom tam njecham niczo czinicz mėcz, a cziniſch-li jo tola, dyrbiſch wjedzecz, ſo ſy nana pomėl!“ — „A tola, tola, nano!“ rjekny Miklawſch f mjehkim hłokom, „Ty mój nan woſtanjeſch.“ — „Miklawſcho, mjelcz!“ macz ſapadny, a wón czujese na hłokū tutych ſłowow, ſo ma ju na ſwojim bokū. A taſ bě. So ſo Miklawſch lubla wotrjekny, bě jej doſcz; Miklawſchomw dońt jej dale na wutrobje njeležeſche, a jeje ſranjena hordoſcz, Budychezow jako taſ bliſke pſcheczeljſtwo widzecz, bu pſches jeje laſomnoſcz pſchewažena. W poczahu na lublo bě ſo pſchezo hižom czežkoſczow f Miklawſchom bojaka; Miklawſch mėjeſche frutu myſl, a runjež bě tež pſchezo pſcheczelniny a poſluſchny pſcheczjwo njeje, dha wona tola jara derje wjedžeſche, ſo ſebi do taſ wažneje wėzy, jako ženſwa je, niczo rěczecz njeda, a ſo bě ta ſa njeho wobſtarana njewjeſta taſ bohate holeczo, njeby jeho tež nawabiło, pſchetož wón mėjeſche dživne napohlady, a Marſcha njebe nėkajku potajnu hroſu pſched Miklawſchom ženje žyle pſchewinycz mohla. Niczo jej tehodla lubſche bycz njemőžeſche, hacz na taſ lohke waschnje ſwoje wotpohlady dozpicz.

(Pſchichodnje dale.)

Evangelium mjes Sslowjanami.

Spisła ſarať S ch w j e l a w Deſchnje.

(Poſtracžowanje.)

8. Polazy.

Pólſki narod bydli wot Karpatſkich horow hacz f Baltiſkemu Morju; něhdy w czaſu jeho najwjeſcheje ſlawy doſahajſche jeho kraleſtvo wot pomorſkich a prufſkich brjohow hacz f Czornemu

Morju. Někotry czaſ ſu Polazy tež nad Lužizu knježili, na czož hiſchcze někotre ſpomnjeńki w ſerbskich ludownych pėknjach poſaſuja. Wot lėta 1697 hacz do . . . a potom ſaſo 1807—1815 běſche Pólſka ſe Saſkej ſwjasaſana, taſ ſo bě ſaſki wójwoda f dobom f pólſkim kralom. Někajke poczahi mjes Polakami a Szerbami pſches to njeſſu naſtaſe; teni ſadžeſwaſche hižom roſdžel wėry.

ſcheczjjanſtvo je do Pólſkeje woſebje f czeſkich ſtronow f tym pſchiſchlo, ſo pólſki kral Mjeczſław ſebi dżowku czeſkeho wjercha Boleſława w lėcze 965 ſa žonu wſa. Pſchewinyeny wot pobožnoſcze tuteje kralowki pſcheſtupi kral do ſcheczjjanſkeje wėry. Lud ſo, kaž wſchudžom, jėnož pomaku do noweje wėry namafa; kralojo paſ czim pilniſcho tež do wokolnych krajow ſcheczjjanſtvo roſſchėrjachu. Boleſław Khrobky († 1025) podpjerawe biſkopa Wójczecha (Aldalberta), kiž chzyſche Pruſam předomacz, a Boleſław III. († 1121) nuſowaſche Pomorjanow do ſcheczjjanſtwa. Wulku mőz dobu Pólſka, jako Jadwiga, poſlednja dżowka jich kralowſkeho rodu, ſo f Litawſkim wójwodu Wladisławom Jagjellom woženi. Tón pſcheſtupi 1386 do ſcheczjjanſtwa a přowowaſche ſo wo wobroczenje ſwojeho litwjanſkeho luda, kotryž wot teho czaſa f Pólſkej ſwjasaſny woſta.

Kaž přenje ſcheczjjanſtvo f Polakam f Czech pſchińdže, taſ tež přenje poſnacze ewangeſteje wėroſcze. Jan Milicz a Matiaſ Janow, f Czeſkeje wuhnataj, namafaſchaj ſchow w Pólſkej, pólſzy mlodzenzojo ſchudowachu w Prahy, Huſoww pſcheczjel Jeronym, bu 1410 do Krafowa woſany, ſo by tamnu wyſoku ſchulu w ewangeſkim duchu wobnowił. Najmőzniſchi knjeſojo ſo pſchijamnychnu Huſowej wuczjbe a pólſzy ſemjenjo rěczachu na konzilu w Koſtuzach ſnužite ſłowa ſa njeho; Huſitojo namafachu pola někotrych pólſkich ſemjanow wukhow a ſchit.

S tym běſche nowemu duchu Lutheroweje reformazije pucz pſchiprawjeny. Mlodžina ſchudowawe we Wittenbergu a pſchinjebe noweho ducha ſobu; ſwjaski f ewangeſkim Czechami wobſtachu dale. Wjetſchi džel luda poſna ſo f ewangeſkeje wėrje. Kral Sigmund August 1548—72 wſa ſebi ewangeſku žonu Barbaru Radziwillez a bu ſchitac a pſcheczjel ewangeſkich. Troje poſnacze ſo w Pólſkej ſamėſtni: lutherſke, reformowane a bratrowſke Jednoty. Tute ſjednoczichu ſo w lėcze 1570, ſo bychu ſo ſwojich pſcheczjwitiow lėpje wobarali. W mėjeze Sandomir ſczinichu ſwjask pod mjenom „Sandomirſka ugoda.“ Najwoſebniſche wumjanjenjenje běſche, ſo ſo tute tſi zyrkwje jako runoprawne pſchipoſnachu a duchownje po potrebnoczi ſobuſtawant druheje zyrkwje ſlužachu. S tym dyrbeſche ſo ſkőcžnemu wojowanju mjes ewangeſkim ſadžeſwacz.

Kraſne plody duchowneho dželka ſwjasaſachu ſo tehdy w pólſkim pižnowſtwe. Jan Seklužan wuda Nowy ſakon 1552, poſdžicho tež kherluſchowe knihi. Žyłu bibliju da wjerch Miklawſch Czorny Radziwill w lėcze 1563 ſa 10,000 ſlotnych cziſchczecz. Na hlady a plódnny předať Samuel Dambrowſki wuda 1621 předaťſke knihi, kotrež ſo hiſchcze dženka pola ewangeſkich Polakow cziſtaju. Jeho knihi „lėkařſtvo duſche“ (1611) ſu tež do naſcheje ſerbskeje rěcze pſcheložene. Druhi ſaſođer ewangeſkeje zyrkwje běſche Jan Baſki, kiž dołhi czaſ w Hollandſkeje a druhich krajach pſchewywaſche a potom kőz ſwojeho žiwjenja jako ſuperintendenta „Wateje Pólſkeje“ hacz do lėta 1560 ſkutfowaſche. Tehdy pohlada wólſki reformator Pėtr Pawoł Bergerius do pólſkich woſadow a piſajche wo nich: „Tute woſady napjelnjaja mje f wutrobnyim wjeſelom, pſchetož tam ſo ſklyſchi cziſty, jaſny hłob ewangelija bjeje wſcheho wadženja mjes wuczjerjemi abo poſluſcharjemi; tam ſu pſchijſtojne zyrkwine waſchnja; tam je khtny porjad, kiž najprjedy wėrnu pokutu žada jako korjeń wſchitkeho polėpſchowanja.“ Hižom 1584 namafamy w naraſchich kőzach Pólſkeje powſchitkownu ſchulſku pſchijſchnocž. Kanzler Guſtaf Wollawicz pſchikaja na ſwojich wulkich lubkach, ſo bychu dželci wot 8. hacz do 15. lėta do ſchule khdžite, hólzy f wuczjerje, hólzy f ſaračzy.

Schtož běſche ſo f tajkej rjanej nadžjju ſapoczalo, to ſahiny a ſpadny, jako buchū Jeſuitojo 1579 do kraja ſawołani. Pomaku dobychu mőz a potom běſche f ewangeſkim žiwjenjom kőz. Kralojo ſtejachu pod jich wliwom a dowolichu tež najhróſbnicſche pſcheczėhanje ewangeſkich. Zyrkwje buchū roſtamane, duchowni ſabiezi, ewangeſzy f kraja wuhnaczi. W Torunje pſchihlowawe ewangeſki hólz katoliſkej prozeſſiji a njewſa ſebi mėzu f hłowy, kaž je to katoliſke waſchnje. Jedny katoliſki jeho teho dla bjeſche. Ewangeſki mėječan, to widžo, da mjeno tuteho cžlowjeſa na ſraži napjacz, f teho naſta ropot, a jako khoſtanje da kral dželca-

czom nahladnym ewangeliskim mješczanam hłowu wotczecz. Podobnych wężow sta ło wjele. Ewangeliska wěra bu nimale zyle wuforjenjena, wokoło 1750 jeno hiščeže 59 wožadow wošta, ale s tym bješche tež kónz pólskeho kralestwa wuczintjenu. Pólska móz spadnu, smutškowny njeměr a swada roswojasa zylh lud, kušodni kralojo rosdželiču kraj mjes ńobu: Ruska, Pruska a Austriska podežijnychu pólski lud swojej mozy. Pošledni ewangelizy semjenjo padnychu sa wótznu semju, pscheczivo Ruskej wojujo (1794).

Dženšnišchi džen je pólski lud snaty jako zyle katolski; pólski a katolski sda ło tožame bječ. Kóždy wot naž je pólskich dželačzerjow widzał, kotsiž ło po zylkej Němskej rosschěrjeja, hdyž s polnymi wojami po železnicy k wječoru czahaju, abo hdyž ło w naschich městach a wuhlowych jamach k swojej kemschi czijščeja. Kóždy tež wě, kajke sahorjene wojowanje ło wo pólsku semju a narodnosć stawa. Tola mało snate je, ło je w tutym ludu wjazhu hacž pol miliona ewangeliskich, kotsiž ło s czajza reformazije swoju wěru wobkhowali. Tuczi ewangelizy Polazy ło po kraju shromadzeni do někotrych hupow.

Zyła podpołdniska strona Jutro-Pruskeje je wobydlena s Polakami, kotsiž ło „Masurojo“ mjenuja. Galle wot lěta 1818 pschizpi ło tuto mjeno ewangeliskim Polakam; prjedy ło tak njewowachu katolsky wobydlerjo něhduskeho wójwodstwa Masowije, kotraž nětko k ruskej Pólskej klušča. Tutón kraj je hižom dołho psched reformaziju do ruki „němskich ryczerjow“ pscheschol. W lěće 1525 je wójwoda Albrecht zylh Jutro-Prusku na šwětnu knjezstwo pscheměnik a reformaziju pschewjedł.

Sacžrunje pólska narodnosć tam psches pscheněmzowanje jara hinje, je tola dženzka hiščeže 112 wožadow. (bjes filialow), kotrež maju stajnje pólsku Božu klužbu. Sa nich ło wudawa „Pruski pošyaciel Ludu“ a „Przyjaciel Mišynjny“, s narodnopoliskeje strony czajopiš „Mazur“, kotryž pak je mało w ludu rosschěrjenu.

Kaž s zylkeje Pólskeje, tak je ło tež s Masurow wjele luda podawalo do Westfalsteje a Rheinskeje, ło bychu w tamnych wuhlowych podkoplach swój khlěb sašlužili. Sa nich je našch krajan J. G. Nyczka s Blunja, kiž bješche tehdy w Essenje s wuczermom, přenje ewangeliske Bože klužby sarjadowal. Wón kam pišche wotym (Br. Zašnik 1889, 6—9) „W januaru lěta 1882 bu mi powjedzene, ło tudy pólsky ewangelizy ludžo bydla, kiž wjele němšy njemóža. To mi k wutrobje džěše. Ja šebi myšlach: wobyš ludžo! hdyž kemschi džěja, šcho dha woni wot němškeho předowanja maja! Ty móžesh trojšku pólski czitacz, ty dyrbišch ło nad nimi kmilicz a jim w jich rěczy kemsche džeržecz. A ja sapoczach w Božim njenje to džělo. Tudy w Essenje jich wjele njepšchindže, dokelž jich tudy wjele njebydli, ale hdyž potom do bliskeho westfalsteho města Gelsenkirchena džěch, tam ło jich s rasoni wulka klyka shromadzi. Ja pschepokožich tehodla swoje kemsche do tam. My špěwachmy pólske kherlucche a ja jim czitach pólske předowanja. To bješche wječele, jim pschipoškuchacz a na jich pobožnosć šhladowacz. Němšy njemóžachu ło temu dodžiwacz. Woni běchu Polakow sa pol pohanow mēli a nětk widžachu jich wulku lubosć k Božemu kłowu! Pschezo wjazhu ło jich pschinamaka, tak ło bješche jich druhdy wjele stow.“ Nyczka je potom hiščeže w městach Bochum, Schalke a Wattenscheid tajke kemsche wotmēwal. Na jeho próstwu bu wot zyrkwineje wyschnosće 6. dezembra 1885 w Gelsenkirchenu přeni pólski duchowny postajenu. Nětko skutkuje tam 8 pólskich duchownych a 7 „wožadnych pomoznikow.“ Dokelž mlody dorostk tamnych Masurow dospolnje němšy rošymy, wudawa ło sa nich němške kopjeno: „Seimatgrüße“. Tudy liczi ło na 140,000 Masurow, mjes tym ło je jich w domjazej Pruskej na 170,000.

Nabožne požadanje Masurow je žive. Ale pschegara wulke wožadny sadžewachu duchownemu džěku. Tehodla nastachu wschelake wošebarstwa a rosschězěpjenja mjes nimi. S wěštych dowěrjenjom móžemy hladacz na „Gromadkarjow“, kotsiž ło k zyrkwini džerža, ale pschipođla swoje wošebite „shromadžinki“ džerža, hdyž jedyn s nich nabožnje roswočujuje.

Tudy mjes Masurami je hižo wokoło lěta 1860 myšliczka nastala, ło maju ewangelizy Masurojo wot Boha nadawł, katolskim Polakam czistu šwězu ewangelija pschintjesć. W czajopišju „Prawdžiwny Ewangelik pólski“ pišche Anton Gonšchorowski w tutej myšli a jedyn drugi pišche: „Pólska rěcz w Pruskej njefmē, tak ło nadžijamy, prjedy hašnyč, hacž njeje swój nadawł dopjelniša, šwěza ewangelija bječ sa Polakow.“ (Senjel S. 19.20). Jara wobzarowacz je, ło nětežijchi masurizy duchowni tutu myšl

rasnje wotpokajuja. Šchož pak woni pscheczivo temu praja, je jara šlabe. „Swišt s ewangeliskimi sa hranizu je pschestal“ ale tón tola móže ło kóždy dženi šašo wobnowicz; tež njetrjeba ło dla ewangelizacije Polakow sa hranizu hič.“ Masurojo pišchu je schwabachom, Polazy s kacžanskimi pišnikami“, ło tuta wobčežnosć wjele prajicz nima, wěmy my Šerbjo, kotsiž bjes schulsteje wuczby schwabachste a analogiske pišmo czitam, a ło ło hodzi zylh prawopiš pscheměnicž, ło nam katolsky Šerbjo pokasali, kotsiž maja šami najwjetšchi wužitk wot teho, ło nětko jeno kacžanzhy pišchu. Dale „mało Masurow — tež duchownych — je, ło bychu mohli ło šwěricž sa Polakow pišacz.“ Temu napscheczjo je prajicz, ło s rjanej rěczy nihdy ło ewangelion njerosšchěri, ale jeno s lubosćju, kotraž s wěry wukhadža. Šswjaty Pawol je nam tež w tutych wěžach pschiklad dał. Wón bješche s zylkej wutrobu žid a tola je pschikasał poškuschnosć k wyschnosćzi, wón bješche jara wsdželanu a tola je pišal a předowal „bjes człowškeje mudošče.“ Ewangeliski człowjek dyrbi to w šebi šjednocicz: dospolnu a wutrobnu šwěrnosć k krajnej wyschnosćzi a tež šwěrnosć k swojemu narodej. Hdyž Masurizy duchowni mēnja, ło swojich wožadnych pscheczivo katolskej propagandze najšepje šchitujaja, hdyž je pscheněmzujaja, dha je to myšjenje, pschetož katolska propaganda nihdy psched němškej rěczy njefastanje. Šahorny našche wožadny sa ewangelizaciju Šlowjanow, potom njebudže štrach, ło woni katolskim do rukow padnu. Kajki plód dha maja Masurojo wot pscheněmzowanja? Ššami dyrbja pošnacž, ło ło psches to zyrkwije wupróšdnjeja, ło domjaza nabožnosć pschestawa a sozjaldemokratija pschibjera (Senjel S. 78). „Tak dołho hacž doma jeno pólsky rěczachu, běchu wuczbam demokratow njepšchistupne.“

(Pschichodnje dale.)

Wschelake s bliska a s daloka.

— Šandženu njedzelu mējesche ło zyrkwinska wjitzija w Njěkwacžidle psches knjesa wyschšeho zyrkwinskeho radžiczela Rosenkranza.

— Knjes farat em. Birnig, kiž je dołhe lěta s bohonym žohnowanjom jako farat w Kluschu skutkowal, je ło na wotpoczint podal a ło do Budyščina pschěšndli. Šeho džakowna wošada wupraja jemu šjawnje hnuty džak sa jeho žohnowanja bohate duchowpastyrške skutkowanje. Wóh wobradž jemu miły wječor žiwjenja po špróznimym skutkowanju. — Kaž šlyšimy, maja ło w tu šhwilu wschelake porjedzenja w Kluschanškej sarje, a po dołonjenju knjes farat Šandrik, kiž je ło sa fararja w Kluschu wušwolil, ło do Kluscha pschěšndli. Šakšwilne šastupjenje ma knjes farat Mikela w Mašchězach.

— Hdyž ło ratarjo nusnje domach k ratarštemu džěku, wošebje nětko w šynowych žnjach, trjebaja, wojerška wyschnosć wojakow na šhwilu domoj puščeja, hdyž ło potrebnosć dopočaže. Próštwy pak maja ło w prawym czaku podacz — a to w Šakškej na hamške hejtmanstwo — a w Pruskej na krajne radžiczelstwo, kotrež te próštwy pruhujetej a potom dale datej. Wěšo pak dyrbi tež wopravdžita potrebnosć bječ a wyschnosć ło njefmē s próštwami wobčežowacz, hdyž nusnosć njeje.

„Bombaj Wóh“ njeje jenož pola knjesow duchownych, ale je tež we wschěch pschewawarňjach „Šerb. Nowin“ na wšach a w Budyščinje dostacz. Na šchtwórcžlěta placzi wón 40 pj., jenotliwe czijška ło sa 4 pj. pschedawaju.

Samolwity redaktor: J. Gólč. Šsoburedaktor: K. A. Fiedler.

Czijščežer a nakladnik: M. Smoleř.